

PVu

30.8.2013

Ympäristöministeriö
PL 35
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Viite: Rakentamisen materiaalitehokkuuden toimenpideohjelmaa valmisteleavan työryhmän loppuraportti, luonnos 28.6.2013

Rakennusteollisuus RT ry:n lausunto luonnoksesta työryhmän loppuraportiksi

Rakennusteollisuus RT ry (jäljempänä RT) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä luonnoksesta rakentamisen materiaalitehokkuuden toimenpideohjelmaa valmisteleavan työryhmän loppuraportti ikkunoiden ja ulko-ovien pohjoismaisista ympäristömerkintäkriteereistä. RT osallistui työryhmän työhön sen asiantuntijajäsenenä. Lisäksi työn aikana kuultiin myös useita rakennus- ja rakennustuoteteollisuuden materiaalitehokkuusasioihin perehtynyttä ja mm. kierrätysliiketoimintaa harjoittavaa yritystä. RT samalla haluaa kiittää ympäristöministeriötä ja sen asiantuntijoita RaMaTe-työn erinomaisesta läpiviennistä ja on halukas olemaan asiantuntijaosapuolena myös työn jatkototeutuksessa.

RT yleisesti tukee ehdotettuja toimenpiteitä (luku 4) mutta haluaa tuoda vielä esille seuraavia etenkin toimenpiteiden jalkauttamiseen liittyviä jäsenistönsä huomioita.

Yleisiä huomioita (alkusanat ja luvut 1-3)

Alkusanoina todetaan, että maamassat samoin kuin infrarakentaminen eivät sisälly tähän tarkasteluun, koska ne sisältyvät käynnissä olevaan UUMA2-ohjelmaan. RT toivoo, että jatkotyössä materiaalikierrätyksen kannalta merkittäviä ja erittäin käytännölläheisiä tavoitteita sisältävä UUMA2-ohjelma nostetaan statukseltaan ehdotettujen ja myös ministeriöiden ja viranomaisten tukemien toimenpiteiden rinnalle, kuten osin jo sivun 11 UUMA2-ohjelman esittelykin esittää. Maamassat ja infrarakentaminen ovat läheisesti kytköksissä myös tässä edistämishjelmassa käsiteltyjen talonrakentamisen jätteiden kanssa; toimijoiden kannalta jätevirtojen rajaus talon- ja infrarakentamisen välillä ei useinkaan ole mahdollista.

Kohdassa 2.1 viitatus VTT:n ja Syken selvityksen laskelmat ja johtopäätökset eivät ole kovin uskottavia esitetyn 11 %:n hyödyn osalta etenkin selvityksen teoreettisuus, lähtöarvot ja oletusten suuri määrä huomioiden.

Kohta 2.2 paljastaa jätetilastoinnin ongelman ja korostaa ehdotetun toimenpiteen 4.4 merkityksen. Tilastointi on erittäin puutteellista ja eri maiden vertailu huomioiden tilas-

toinnin eri tason ja uskottavuuden ei missään nimessä anna oikeaa kuvaa eri maiden tilanteista. Myös rakentamiskulttuuri vaikuttaa jätemääriin. Yhteenvedona voi kohdasta 2.2 todeta, että se tuo esille yksityiskohtaisen jätemäärätilastoinnin olevan tällä hetkellä epävarmuuksien summaa. RT toteaa toisaalta, että luonnoksessa esitetyt johtopäätökset jätemäärien kehityksen osalta ovat oikeansuuntaiset.

Muutamia muita kohtaan 2.2 esitettyjä huomioita:

Rakennusjättemäärät Suomessa

Rakentamisen toimialalla syntyi vuonna 2011 raportin mukaan 18,4 miljoonaa tonnia jätettä, joista yli 95% oli maa-ainesjätteitä. Muita kuin maa-ainesjätteitä olisi siis syntynyt 0,92 miljoonaa tonnia. Kuitenkin raportin samassa kappaleessa todetaan, että talonrakennustoiminnassa syntyi vuonna 2011 jätettä noin 2,2 miljoonaa tonnia ja raportin ”Työryhmältä” kappaleessa sivulla 2 todetaan, että tässä 2,2 miljoonassa tonnissa ei ole mukana maamassoja. Jokin ei siis täsmää, tai jotain oleellista puuttuu. Joka tapauksessa olisi toivottavaa, että raportissa olisi selitetty miten luvut on laskettu.

Rakennusjätteiden kierrätyksen tilanne

”Nykyisellään rakennusjätteitä arvioidaan hyödynnettävän noin 40-50% riippuen työmaasta”. Miten arvio on laskettu? Perustuuko tilastoon vai mistä on peräisin? RT:n erään jäsenyrityksen (suuri rakennusliike) oma tilastointi ei tue näitä lukuja, kun käytännöt sillä on varmasti huomattavasti kehittyneemmät kuin pienillä toimijoilla ja omakotirakentajilla. Jäsenyrityksen kotimaisilla työmailla syntyi vuonna 2012 noin 15 000 tonnia jätettä, joista 88% hyödynnettiin joko aineena tai energiana. Maamassat ja purkujätteet eivät ole 15 000 tonnissa mukana. Jo pelkästään työmailla lajiteltiin noin 56% jätteestä hyötykäyttöön. Rakennussekajätteestä, jonka osuus on noin 40% kokonaisjättemäärästä, lajiteltiin vielä jätteiden lajitteluasemilla yhteistyökumppaneidemme toimesta 79% hyötykäyttöön. Eli ainoastaan 12% jäsenyrityksen työmailla syntyneistä jätteistä sijoitettiin kaatopaikoille.

Kohdan 2.3 osalta RT haluaa korostaa MARA-asetuksen toimivuutta käytännön esimerkkien pohjalta ja asetuksen toivottavan laajentamisen tarjoamaa jätteenhyödyntämispotentiaalia nopeutuvien ja selkeytyvien hyväksyttämisen prosessien myötä.

Kohdan 2.4 osalta ja viitaten uudisrakentamisvaiheen alla toisena ranskalaisena viivana esitettyyn väittämään ”rakentamisessa käytetään neitseellisten luonnonvarojen sijaan kierrätettyjä materiaaleja” RT katsoo, että kierrätysmateriaalien käytön sellaisenaan tai osana tuotteissa tulee perustua todelliseen elinkaariarviointiin hyödyistä tai haitoista, ei pelkkään määrälliseen käyttövaatimukseen, sillä kierrätysmateriaalien käyttö ei voi olla itseisarvo. Erityisen tärkeää on sisällyttää selkeät arviointikriteerit tuotteiden pitkäaikaiskestävyydelle (päästöt, käyttöikä jne.), joka on tärkeä tekijä arvioitaessa esim. kierrätysmateriaalien sopivuutta tuotteiden valmistuksessa. Vaarana on, että hallitsemattomalla ja sopimattomalla aiheutetaan uusia ennenaikaisia jätevirtoja ja myös muuta haittaa.

Kohdassa ”Uudisrakentamisvaihe” todetaan, että ” nykyinen rakentamistapa tukee verrattain huonosti näiden tavoitteiden toteutumista uudisrakentamisessa. Pitkäikäisyyteen ja rakennusvirheiden välttämiseen kiinnitetään jossain määrin huomiota, mutta esimerkiksi käytön aikainen muuntojoustavuus, joka mahdollistaisi talon muuntumisen erilaisiin käyttötarkoituksiin tai tekniikan vaihtamiseen, ei juuri toteudu uudisrakentamisessa”. RT katsoo, että kyseinen tapa on rakentajia ja myös muita osapuolia syyllistävä ja jossain määrin loukkaava, ja toivoo, että kohta muotoillaan uudestaan tai mieluiten poistetaan. Syyt esimerkiksi puutteelliseen pitkäaikaiskestävyyden voivat yhtä hyvin olla niin julkisen hankinnan osaamattomuudessa, rahallisten resurssien niukkuudessa, heikossa

suunnitteluosaamisessa tai riittämättömässä kunnossapidossa kuin rakennusvirheissäkin.

Kohdan "Uudisrakentamisvaihe" neljännen kohdan tulee olla: "Rakennus suunnitellaan ja toteutetaan..."

Kohdan "Ylläpito ja korjausvaihe" osalta RT korostaa materiaalitehokkuuden osaamisen ja koulutuksen merkitystä etenkin käyttöikäsuunnittelun osalta, joka Suomessa on monin osin lapsenkengissä. Hyvän esimerkin suomalaisesta osaamisesta käyttöikäsuunnittelusta (rakenteiden materiaalivaatimukset, huolto ja kunnossapito jne.) tarjoaa sillanrakennus, jossa rakennuttajana on julkinen taho. Samassa kohdassa puhutaan "asenteellisista ja tiedollisista puutteista" purkujätteen kaatopaikalle päätyminen syynä. Jos tällaista esitetään, tämä tulisi tarkemmin avata ja analysoida koko rakentamisketjun toimien osalta eli miksi tilanne on tällainen.

Kohdan "Työmaan jätehuolto" osalta RT muistuttaa RT toivoo viitaten aiempaan kommenttiinsa turhasta syyllistämisestä, että lause "Sen sijaan uusien materiaalien suojauksessa esiintyy isoissakin rakennusliikkeissä puutteita, jotka johtavat materiaalien pilaantumiseen" poistetaan syyllistävänä ja jossain määrin loukkaavana.

Kohdan "Jätteen vastaanotto ja kierrätys" kiviainespohjaisten jätteiden hyödyntämistä käsittelevästä lauseesta tulee muotoilla poistaen sana "vaikka" eli "Jätejakeista metalli hyödynnetään erittäin hyvin, kiviainespohjaisten jätteetkin verrattain hyvin, kun päähyödyntäminen tapahtuu pääasiassa pohjarakentamisessa."

Kohdan 2.5 otsikoksi sopii "Käynnissä olevia lainsäädäntöaloitteita ja tehostamisprosesseja". UUMA2-ohjelman osalta RT toivoo sen statusta korostettavan erinomaisena materiaalitehokkuuden parantamiseen tähtäävänä erityisesti julkiseen sektoriin liittyvänä kehitysohjelmanä.

Ehdotetut toimenpiteet (luku 4)

Päähuomiona RT esittää, että ehdotetut toimenpiteet priorisoidaan jatkotyössä ja jo mahdollisessa valtioneuvoston periaatepäätöksessä. Kärkiprioriteetteina RT näkee ehdotukset

- 4.4 Jätehuollon ohjauksen, tilastoinnin ja raportoinnin parantaminen
- 4.6 Rakennusmateriaalien kierrätyksen edistäminen etenkin poistamalla kierrätysmateriaalien käyttöön liittyviä lainsäädännöllisiä esteitä
- 4.3 Materiaalitehokkuusosaamisen lisääminen

4.1. Uudisrakennusten materiaalitehokkuus

RT korostaa käyttöikäsuunnittelun ja luotettavan käyttöikä tiedon merkitystä suunnitteluvaiheessa etenkin rakennusten pitkä käyttöikä huomioiden. Molemmat tekijät ovat myös erittäin keskeisiä elinkaariarvioinnissa. Luotettava materiaalien/tuotteiden käyttöikä tieto puuttuu suunnitteluvaiheessa suurelta osin, mikä näkyy samalla epäuskottavina skenaarioina ja tuloksina eri elinkaariarvioinneissa.

Toimenpide-ehdotus "korostamalla kierrätysmateriaalien merkitystä uudisrakentamisen elinkaariarvioinnissa" ei voi tarkoittaa elinkaarianalyysiin (LCA) perustavassa arvioinnissa sitä, että kierrätysmateriaali saisi jonkin erityisaseman, vaan se arvioidaan materiaalina materiaalien joukossa osana kokonaisuutta ympäristövaikutuksiltaan (päästöt, luonnonvarojen käyttö) mutta myös käyttöikäarvioinnin sekä turvallisuuden ja terveellisuuden näkökulmasta. Kierrätysmateriaalien ympäristövaikutusten arviointi tulee olla

objektiivista eli ei hakemalla haettuja hyötyjä uudismateriaaleihin verrattuna. Oikea muoto ehdotukselle on siten:

- ”otetaan kierrätysmateriaalit entistä tarkemmin huomioon uudisrakentamisen elinkaariarvioinnissa”

Kohdassa on myös kirjoitusvirhe; jotain puuttuu ”...ja edistämällä...”

4.3 Materiaalitehokkuusosaamisen lisääminen

RT katsoo, että rakennushankeen osapuolten tietämystä materiaalitehokkuudesta osana keskeisesti rakentamisen toimintaympäristöön jo 2010-luvun aikana keskeisesti vaikuttavaa resurssitehokkuutta on lisättävä koulutuksen keinoin. Ympäristölainsäädännön osaaminen ja tietoisuus siitä periytyvistä määräyksistä, vastuista ja velvollisuuksista on kentällä tällä hetkellä vielä melko vähän tiedostettu asia. Osaamisen lisääminen vaatii laaja-alaista eri osapuolten yhteistyötä, joka tulisi käynnistää mitä pikimmiten.

4.4 Jätehuollon ohjauksen, tilastoinnin ja raportoinnin parantaminen

Ensimmäinen kohta: Yritysten omat raportointijärjestelmät tulisi voida hyväksyttäväksi korvaavaksi järjestelmäksi, mikäli raportointi tulisi rakennusurakoitsijan tai rakennushankkeeseen ryhtyvän velvollisuudeksi. Omat raportointijärjestelmät ovat tärkeässä roolissa yrityksen toiminnan kehityksessä ja kahden rinnakkaisen järjestelmän ylläpito on kohtuuton vaatimus. Tietojen siirto omista järjestelmistä valtakunnalliseen järjestelmään voisi toteuttaa vuosi-ilmoituksella tms. Toisena vaihtoehtona olisi kerätä tiedot suoraan jätettä vastaanottavilta toimijoilta siirtoasiakirjojen perusteella.

Kohdan 4.4. toimenpiteiden jalkautuksessa tulee ottaa huomioon, ettei raportoinnilla turhaan lisätä yritysten hallintotaakkaa.

RT näkee toimenpide-ehdotuksen 4.4 erittäin tärkeänä ja prioriteetiltään toisena kärki-toimenpiteenä.

4.5 Parannetaan rakennusjätteiden vastaanotto- ja hyödyntämispalveluja

kolmannen pallukan lisäys: Kehittämällä maksullinen lajitellun rakennusjätteen hakupalvelu. Voisi olla kysyntää pienillä omakotitonteille rakentavien parissa, missä lajittelun järjestäminen tilanahtauden vuoksi on hankalaa. Netissä voisi ilmoittaa, mitä jätettä ja kuinka paljon olisi noudettavissa, ja milloin noudon toivottu ajankohta olisi. Kuljetusyritys suunnittelisi hakureitin näiden ilmoitusten perusteella.

4.6 Rakennusmateriaalien kierrätyksen edistäminen

RT näkee hankintamenettelyjen kehittämisen erityisen tärkeänä tekijänä kierrätyksen edistämässä sekä UUMA2-ohjelman tälle hyvänä pilotointialustana.

Eryyksen tärkeänä RT näkee kierrätysmateriaalien käyttöön liittyvien lainsäädännöllisten esteiden poistamisen. RT yhtyy näkemykseen, että esteiden poistamisen tulee tapahtua turvallisuudesta ja terveellisyydestä tinkimättä mutta painottaa, että myös kierrätysmateriaalien testauksen (esim. vaaralliset aineet) tulee perustua eurooppalaiseen harmonisoi-tuihin menetelmiin ja että kierrätysmateriaaleille ei aseteta ylimitoitettuja vaatimuksia.

Tunnistaen puujätteeseen liittyvät ongelmat RT ehdottaa, että puujätteen hyödyntäminen energiaraaka-aineena mahdollistetaan ja se lasketaan hyödyksi kierrätysvelvoitetta laskettaessa. Tätä mahdollisuutta selvitetessä otettaisiin huomioon seuraavaa:

- jätedirektiivi mahdollistaa poikkeaman kansallisiin olosuhteisiin vedoten. Suomi on sitoutunut nostamaan bioenergian osuuden 38 % vuoteen 2020 mennessä. Päästökseen tavoitteeseen purkupuuta ei voida ohjata muuhun kuin energia-käyttöön. Raportin mukaan talonrakentamisesta kertyy puujätettä vuosittain noin 900 000 tonnia eli 2 miljoonaa kuutiometriä, mikä on huomattava määrä otettaessa huomioon, että vuonna 2011 lämpö- ja voimalaitoksissa metsähaketta käytettiin 6,8 miljoonaa kuutiometriä.
- puun energiahyödyntämisen ottaminen mukaan kierrätystavoitteeseen, helpottaa myös muiden rakennusmateriaalin kierrätysvelvoitteita.

RT näkee toimenpide-ehdotuksen 4.6 erittäin tärkeänä ja prioriteetiltään toisena kärki-toimenpiteenä.

Työn toteutuksen organisointi ja seuranta (luku 5)

RT kannattaa ehdotettua työn toteutuksen organisointi ja seuranta sekä toivoo myös, että RaMaTe:n toimenpide-ehdotukset tulisivat sisällytetyksi mahdolliseen valtioneuvoston periaatepäätökseen. Samanaikaisesti RT toivoo, että ehdotetut erittäin keskeiset rakentamisen materiaalitehokkuuden parantamiseen tähtäävät toimenpide-ehdotukset eivät jäisi vain kirjaimiksi liian laajaan periaatepäätökseen tapauksessa, jossa periaatepäätös olisi yhteinen kansallisen materiaalitehokkuusohjelman kanssa.

Kunnioitavasti

RAKENNUSTEOLLISUUS RT ry

Tarmo Pipatti
toimitusjohtaja